

فصل اول:
ارزشیابی آموزشی چیست؟

نرگس کریمیان

مقدمه

- وجود سردرگمی های زیاد در حوزه جوان ارزشیابی :

دلیل سردرگمی ها:

۱. تکنیک های فنی در فعالیت های ارزشیابی و ناآشنایی غالب مربیان
۲. اختلاف نظر صاحب نظران از آنچه ارزشیابی هست و آنچه باید باشد.

- ارزشیابی چه هست و چه نیست
- چگونه سازمان دادن و چگونه اجرا کردن آن
- چگونه گزارش دادن نتایج مطالعات ارزشیابی
- چگونه مورد استفاده قرار دادن نتایج آن

تعاریف ارزشیابی:

پایه‌بام : سنجش شایستگی (تعریف کلی)

کرانباخ : جمع آوری و کاربرد اطلاعات به منظور تصمیم‌گیری درباره یک برنامه آموزشی
(تعریف نسبتاً کامل)

تعریف بیبای

تعریف تایلر

منظور از برنامه‌های آموزشی:

- طیفی وسیع از مجموعه مواد و فعالیتهای آموزشی توزیع شده در سطح کشور
- تجارب آموزشی یک فراگیر واحد

فراگیر اصطلاح عامی شامل دانش‌آموزان، معلمان، مدیران، والدین و همه کسانی که ذینفع یک عمل آموزشی باشند.

وجود ۲ عنصر در تعریف کرانباخ :

۱- جمع آوری و کاربرد اطلاعات:

جمع آوری و کاربرد به یک اندازه اهمیت دارند
تصمیم ها باید بر اساس اطلاعات اخذ شوند نه بر اساس تاثیرات و اعتقادات
اولویت با اطلاعات مربوط به عملکرد فراگیر
فراهم کردن اطلاعات اساسی برای تصمیم گیری

۲- تصمیم گیری

جهت گیری عملی دارد (ارزشیابی باید به عمل بینجامد)
فعالیت ارزشیابی اگر به تصمیم گیری کمک نکند اتلاف وقت و سرمایه است
فعالیت ارزشیابی باید به تصمیم گیری و بهبود دوره آموزشی کمک کند

تعریف کرانباخ در مقایسه با تعریف پابهام کاملتر است اما باز هم به قدر کافی روشن نمی کند که ارزشیابی چیست.

تعریف بیبای از ارزشیابی:

که در نهایت به فرایند جمع آوری و تفسیر نظام دار شواهدی است
قضاوت ارزشی با چشم داشت به اقدامی معین بیانجامد.

چهار عنصر کلیدی در تعریف بیبای:

۱-نظام دار:

. تعریف دقیق اطلاعات

. تلاش برای بدست آوردن اطلاعات با برنامه ریزی

. جمع آوری اطلاعات از طریق آزمون های معیار ، مشاهده، پرسشنامه و مصاحبه

. کسب اطلاعات به صورت نظام دار موجب کاهش حذف اطلاعات می شود.

۲-تفسیر شواهد:

. اطلاعات حتما باید تفسیر شود (جمع آوری شواهد به خودی خود ارزش و اعتبار ندارد)

. عامل ارزشیابی اگر قادر به تفسیر نباشد در نتیجه باید از افراد آگاه به این فن کمک بگیریم

۳. قضاوت ارزشی :

خارج کردن ارزشیابی از حد **توصیف** صرف یک فعالیت آموزشی ملزم کردن عامل ارزشیابی بر قضاوت کردن درباره ارزش یک فعالیت آموزشی ارزشیابی مستلزم جمع آوری و تفسیر اطلاعات درباره **میزان موفقیت** برنامه در رسیدن به هدفهای تعیین شده و قضاوت در مورد **خوداهداف** ارزشیابی پرسشهایی در بر دارد که نشان می دهد یک برنامه تا چه حد در رسیدن به اهداف آموزشی و اجتماعی وسیعتر کمک میکند. عامل ارزشیابی وقتی که بعد از جمع آوری نظام دار اطلاعات دست به قضاوت ارزشی بزند عمل ارزشیابی را تکمیل کرده است.

انواع قضاوت :

قضاوت نوع اول: قضاوت ارزشی درباره دوره، برنامه درسی و یا موسسه ای که مورد ارزشیابی قرار می گیرد. در حوزه کارکرد تخصصی عامل ارزشیابی است.

قضاوت نوع دوم: با توجه به قضاوت نوع یک است، تصمیم گیری در مورد خط مشی و اقدامات آینده، که در حیطه اختیار هئیت های مدیره، سیاست گذاران و مراجع تصمیم گیری است

۴- با چشم داشت به اقدامی معین:

یعنی در واقع ارزشیابی معتبر ارزشیابی است که آگاهانه به منظور انجام اقدامی در آینده صورت گیرد. ارزشیابی آموزشی تصمیم مدار است و هدف آن رسیدن به خط مشی ها و اقدامات بهتر آموزشی است. اگر ارزشیابی تصمیم مدار نباشد باید از ارزشیابی صرف نظر کرد.

بعد از گزارش نتایج یک برنامه آموزشی چه باید کرد؟

- عدم تغییر در برنامه (تایید برنامه)

- توقف برنامه (حذف برنامه)

- حد فاصل بین این دو تصمیم (بهبود برنامه) که شامل اصلاحاتی در محتوا، سازمان دهی، زمان، حذف، اضافه و یا تجدید نظر در مواد و فعالیت های آموزشی، معیارهای انتخاب نیروی انسانی اسکریون بسیاری از این تصمیم ها را با اصطلاح ارزشیابی تکوینی مشخص میکند مطالعات ارزشیابی با این هدف انجام می گیرد که در نتیجه آن ها عملی صورت گیرد.

تفاوت ارزشیابی با اندازه گیری :

از نظر ارزشی که به مسئله مورد اندازه گیری داده می شود

اندازه گیری:

عبارت است از عمل یا فرایند اندازه گرفتن

اندازه گیری یک فرایند غیرارزشی است چون به آنچه اندازه گرفته شده

هیچ ارزشی تعلق نمی گیرد مانند خصوصیات فیزیکی و روانی

ارزشیابی:

خصوصیات اصلی مطالعه شده معرف ارزش های آموزشی است

هدف ها، ارزش های آموزشی هستند مانند پیشرفت تحصیلی

هدف مورد توجه آن ها

اندازه گیری: مقایسه افراد از لحاظ ویژگی های معین که همان شیوه سنتی اندازه گیری است (مقایسه دو نفر در یک آزمون واحد) اندازه گیری به دنبال توصیف و مقایسه افراد است

ارزشیابی: توجه به کارایی یک برنامه مهم است

عدم لزوم آزمون واحد از فراگیران و پاسخ به پرسشهای متفاوت، ترکیب اطلاعات بدست آمده از همه فراگیران و توصیف عملکرد کل گروه تا جمع آوری اطلاعات کارآمد باشد.

ارزشیابی به دنبال توصیف تاثیرات اعمال آموزشی است

تفاوت ارزشیابی با ارزیابی فراگیر:

ارزیابی فراگیر:

- ارتباط نزدیک با مفهوم اندازه گیری
- ارزیابی تبحر فراگیران به منظور تشخیص، طبقه بندی، نمره دادن و درجه بندی
- در ارزیابی فراگیر تبحر فرد فرد اندازه گیران اندازه گیری می شود.

ارزشیابی :

- هدف از آن قضاوت درباره ارزش تمام یک برنامه
- قضاوت درباره موثر بودن یک برنامه برای گروه خاصی از فراگیران
- جایگزین مسئولیت معلم در ارزیابی فراگیر نیست.
- معلمان نگران تداخل ارزشیابی با نقش حرفه ای معلم یعنی ارزیابی فرد به فرد فراگیران نباشند

تفاوت ارزشیابی با پژوهش:

۱. اهداف

هدف پژوهش تولید دانش جدید است
هدف ارزشیابی ارائه رهنمودی برای عمل (چشمداشت به اقدامی معین)

۲. تعمیم پذیری نتایج

پژوهش :

- تعمیم پذیری نتایج امر مهمی است به عبارتی روایی بیرونی پژوهش
- کسب اطلاعات از یک منطقه جغرافیایی وسیع
- گروه های سنی مختلف
- چاپ نتایج مطالعات پژوهشی در مجلات تخصصی

ارزشیابی :

- عدم تعمیم پذیری
- هدف تولید دانش خاص مربوط به یک موقعیت ویژه
- عدم چاپ نتایج مطالعات پژوهشی در مجلات تخصصی (یا چاپ به ندرت، به دلیل عدم کلیت ماهیت مطالعات ارزشیابی)

۳. روش کار :

پژوهش :

- وجود قوانین ، شیوه ها و تکنیک های نسبتا پیشرفته برای انجام مطالعات که تضمین کننده دانش قابل اعتماد و تعمیم پذیر است

ارزشیابی:

- ضرورت ندارد روش های پژوهشی تعیین کننده فعالیت های ارزشیابی باشد

نقش ارزشیابی در فرایند آموزش:

- تصویب قانون آموزش ابتدایی و متوسطه توسط کنگره آمریکا، اواسط دهه ۶۰
- اختصاص بودجه کلان به سازمان های آموزشی با شرط ارائه گزارش ارزشیابی سالانه
- عدم آشنایی سازمان های آموزشی با چگونگی ارزشیابی که باعث ضعف و سردرگمی در اجرای آن قانون شد
- فقط برنامه هایی ارزشیابی می شدند که بودجه آن ها از بیرون تامین می شد و ارزشیابی را مجزا از فعالیت آموزشی می دانستند.

- دیدگاه **تایلر مبنی بر عدم جدایی ارزشیابی از فرایند آموزش** در اواخر دهه ۶۰
مبنی بر سه عنصر هدف ها، تجارب یادگیری، شیوه های ارزیابی

منظور از هدف ها:

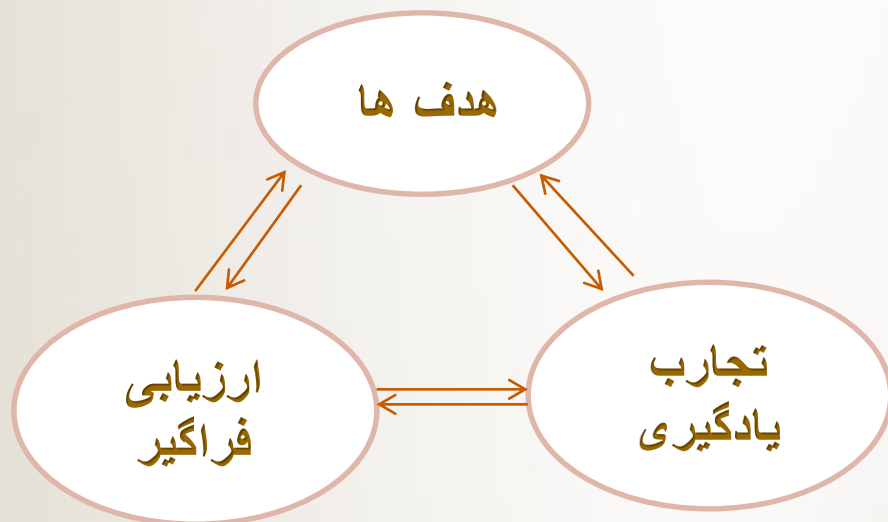
مقاصد فرد در یک فعالیت آموزشی؛ بیانگر عملکردها یا رفتارهای مطلوب افراد شرکت کننده در یک برنامه که دامنه محدودی ندارد.

منظور از تجارب یادگیری:

فعالیت ها و تجارب فراگیران به منظور کسب رفتارهای مطلوب؛
اصطلاحی دامنه دار برای رسیدن به هدف های
برنامه شامل فعالیت های فردی یا گروهی، داخل یا خارج از کلاس

منظور از ارزیابی فراگیر:

تعیین میزان برآورده شدن هدف های برنامه

تفسیر جهت فلش از هدف‌ها به سمت تجارب یادگیری

- به کار گرفتن هدف‌ها به عنوان راهنمایی در انتخاب یا ایجاد تجارب یادگیری
ماهیت هدف‌ها یکی از عوامل مهم تعیین کننده تجارب یادگیری-

تفسیر جهت فلش از هدف‌ها به سمت ارزیابی فراگیر

- در ارزیابی توجه اصلی معطوف به جمع‌آوری شواهدی است که نشان دهد فراگیران تا چه میزان به هدف‌های برنامه دست یافته‌اند.
- هدف‌ها جزئیات مربوط به ارزیابی فراگیر را تعیین میکند.

تفسیر جهت فلش از تجارب یادگیری به سمت ارزیابی فراگیر

- تجارب یادگیری نمونه هایی برای تدوین تکالیف ارزیابی فراهم می آورد.
- بین تجارب یادگیری و تکالیف ارزیابی باید نوعی یکدستی اساسی وجود داشته باشد.
- تکالیف یادگیری باید برای فراگیر، عنصری تازه در برداشته باشند تا زگی در محتوا، شکل یا هر دو
- تجارب یادگیری، ایده ها و پیشنهاداتی برای ارزیابی فراگیر فراهم می آورد.

تفسیر جهت فلش از ارزیابی فراگیر به سمت هدف

- شیوه های ارزیابی باید اطلاعاتی در زمینه میزان نیل به هدفها فراهم آورد.
- اصلاح یا حذف بعضی هدفها با کمک اطلاعات حاصل از ارزیابی

تفسیر جهت فلش از ارزیابی فراگیر به سمت تجارب یادگیری

- با ارزیابی فراگیر و اطلاعات به دست آمده متوجه میشویم کدام تجارب خوب عمل میکند.
- ارزشیابی تکوینی مشخص میکند کدام تجارب نیاز به اصلاح یا حذف دارند و یا موفق هستند.
- وارد کردن مواد ارزیابی جدید و خلاق به جریان یادگیری، گاه به بهبود یادگیری کمک می کند.

تفسیر جهت فلش از تجارب یادگیری به سمت هدفها

- فعالیت های یادگیری می توانند به ارائه هدفهای جدید منجر شود.

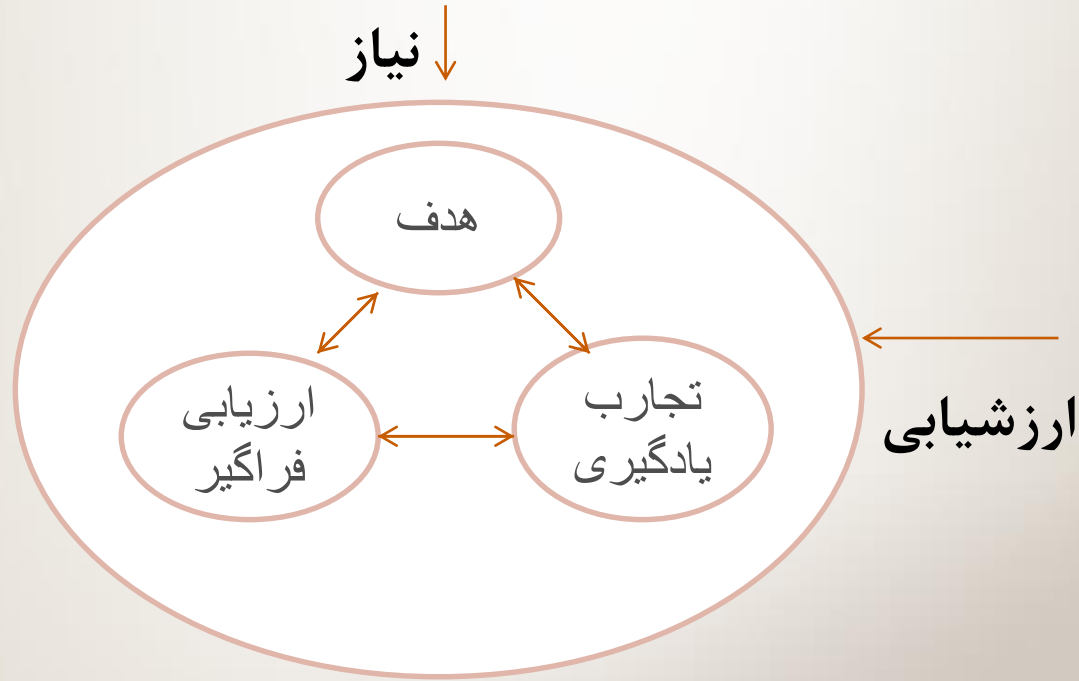
چند نکته در نظریه تایلر:

- ✓ ارزشیابی مرکز فرایند آموزشی است ؛ نه زایده آن که باید صرفاً به منظور ارضای خواسته های سازمان تامین کننده بودجه از بیرون اجرا شود.
- ✓ نظریه تایلر سنگ بنای ارزشیابی امروزی را در تفکر و عمل گذارده است
- ✓ ارزشیابی در اصل سنجش عملکرد فراگیر با توجه به هدفهای برنامه است (تعریف تایلر)
- ✓ از دیدگاه تایلر ارزشیابی ، مترادف ارزیابی فراگیر است

بسط نقش ارزشیابی

- عاملان ارزشیابی باید آزاد باشند تا هر وقت مبنایی واقعی وجود داشت درباره هدف های مشکوک شک کنند و به تعارض با آن ها برخیزند.
 - مبنای واقعی برای تعارض یا حتی شک در هدف های یک برنامه چیست؟
 - مبنای اول: تجربه زیاد عامل ارزشیابی در ارزشیابی (به مدد این تجربه در هدف های برنامه شک یا به تعارض با آن ها می پردازد)
 - مبنای دوم: نیازی که برنامه برای برآوردن آن تهیه شده
- آیا هدف ها نیازی را که برنامه به خاطر آن تدوین شده برآورده کرده اند یا نه. این نیاز مبنایی برای مرور بر هدف های برنامه فراهم می کند.

نمودار نقش ارزشیابی در فرایند آموزش

ارزشیابی شامل هدف ها، تجارب یادگیری و ارزیابی فراگیر و روابط بین این سه است.

نیازی که برنامه بر اساس آن تدوین شده جزء این ها نیست

- عاملان ارزشیابی بدلیل پیشینه کارورزی و تجربی خود در موقعیتی نیستند که نظر دهند کدام

نیازها معتبرند و کدام یک باید مورد توجه قرار گیرند.

- دست اندرکاران حرفه ای یا تحلیلگران خط مشی به بررسی نیازها می پردازند.